

طراحی الگوی مفهومی صلاحیت های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم با نگاه به نهج البلاغه

بر مبنای تحلیل مضمون

چکیده

در سازمان ها مهمترین رکنی که برای رسیدن به اهداف تاثیرگذار است «مدیریت» است و موفقیت سازمان در تحقق اهداف در گرو چگونگی اعمال مدیریت او است در همین راستا از دو دهه گذشته، همسو با تحولات جامعه و به منظور شناخت آینده و سیاستگذاری، آینده اندیشی در کشور نیز ضرورت پیدا کرده است. نظام کنونی امروز، ناگزیر است به وسیله راهبردهای پیشنهادی با محیط های علمی و اجتماعی به طور مستمر سازگار شده و با جامعه در حال تغییر دائماً در تعادل پویا باشد برای انجام این مهم از روش تحقیق کیفی (روش تحلیل مضمون) بهره گرفته شده بدین معنی که پس از مطالعه ادبیات موضوع واستخراج چارچوب نظری، از محتوای کتاب شریف نهج البلاغه که شامل خطبه ها، نامه ها و حکمت های امام علی (علیه السلام) خصوصاً در زمان زمامداری ایشان است مورد تحلیل قرار گرفته و جملات و عبارات منتخب به انضمام متن فارسی و آدرس در ۸۱ مضمون پایه و مضمون مضمون فراگیر در ۴ عدد اقتصاد مقاومتی، مدیریت جهادی، کنترل فساد اقتصادی، شایستگی مدیران و ۲۴ مضمون سازمان دهنده تبیین شد. در این پژوهش از نرم افزار اطلس تی آی ۸ برای دسته بندی و کدگذاری های باز، محوری و مفهومی استفاده شد. در نهایت پس از تجزیه وتحلیل نهایی قالب الگوی شناسایی صلاحیت های مدیران جهادی از دیدگاه نهج البلاغه ارائه شد. مفاهیم و مؤلفه های شایستگی شناسایی صلاحیت های مدیران جهادی به دست آمده برای انتصاب مدیران در زمینه هایی برای آموزش کارکنان، توسعه نیروی انسانی، افزایش بهره وری، توسعه عملکرد سازمانی کاربرد دارد.

واژگان کلیدی: صلاحیت، مدیر، مدیران جهادی، رهبر معظم انقلاب، بیانیه گام دوم.

Designing a conceptual model of jihadi managers' competencies in the statement of the second step by looking at Nahj al-Balagheh based on thematic analysis

Abstract

In organizations, the most important pillar that is effective in achieving the goals is "management" and the success of the organization in achieving the goals depends on how its management practices, in this direction for the past two decades, in line with the developments of the society and in order to know the future and make policies, the future Thinking in the country has also become necessary. Today's current system is bound to be continuously adapted to the scientific and social environments through the proposed strategies and to be in a dynamic balance with the changing society. After studying the literature on the subject and extracting the theoretical framework, the content of the noble book Nahj al-Balagha, which includes the sermons, letters and wisdom of Imam Ali (peace be upon him), especially during his leadership, was analyzed and selected sentences and phrases were included in the Persian text. And the address was explained in 10 basic themes and comprehensive themes in 4 resistance values, jihadi management, economic corruption control, competence of managers and 10 organizing themes. In this research, Atlas TI software was used for classification and open, axial and conceptual coding. Finally, after the final analysis, the template for identifying the qualifications of Jihadi managers was presented from the point of view of Nahj al-Balagha. Competency concepts and components to identify Jihadi managers' qualifications are used for the appointment of managers in the fields of employee training, manpower development, increasing productivity, and developing organizational performance.

Key words: competence, manager, jihadi managers, supreme leader of the revolution, statement of the second step.

بیان مساله

مدیریت جهادی به عنوان روشی بومی از مدیریت، با ریشه داشتن در مبانی دینی، در رویارویی با مسائل و حل آنها به شیوه‌ای جهادگونه عمل نموده است. از سال ۱۳۸۷ وزارت جهاد کشاورزی با برگزاری همایشی تحت عنوان "فرهنگ و مدیریت جهادی" توجه پژوهشگران عرصه مدیریت را به این موضوع جلب نمود اما اقبال گسترده به این مفهوم شش سال (۱۳۹۳) در زمانی که رهبر انقلاب سال ۱۳۹۳ را سال "اقتصاد و فرهنگ، با عزم ملی و مدیریت جهادی" نامیدند، آغاز شد. در سال‌های بعد، این ابتکار علمی از سوی رهبر معظم انقلاب با ویژگی‌های کلی و به طور اجمالی به مردم معرفی می‌گردد اما طبیعتاً تبیین الگوی نظری و ابعاد آن بر عهده پژوهشگران و اندیشمندان سازمان و مدیریت باقی ماند (کلهر و همکاران، ۱۳۹۵).

"مدیریت جهادی، فرآیند به کارگیری همه استعدادها و فردی و بنمایه‌های دینی و ویژگی‌های سازمانی مدیر جهادی در راه نیل به اهداف مشخص است". این برخاسته از فرهنگ جهادی با شاخص‌های تحمل مشقت و صبر است و از دو عنصر عقل و علم به همراه الزامات ایمانی نظیر تقوا و اطاعت تقوا مبتنی بر رعایت سلسله مراتب، اسوه‌پذیری دینی، تمسک به قرآن، توکل بر خدا و هدف گذاری مقدس بهره می‌گیرد که وابسته به شخصیت فردی، دینی و سازمانی مدیر می‌باشد (قرایی آشتیانی و پورصادق، ۱۳۹۸).

سبک مدیریت جهادی برآمده از فرهنگ ایرانی-اسلامی است. مقام معظم رهبری سه ویژگی مهم مدیریت جهادی را خدمت به مردم، نیت خدائی و تکیه بر علم می‌شمارند (کریم زاده، ۱۳۹۳). تفاوت اصلی مدیریت جهادی با سایر نظام‌های مدیریت، پیش‌فرض‌ها و مبانی فکری آن است که از مدیریت اسلامی اقتباس شده است. مدیریت جهادی را نباید در مقابل سایر نظام‌های مدیریت قرار داد، بلکه مدیریت اسلامی با استمداد از مبانی فکری اندیشه اسلامی از سایر نظریه‌های مدیریت استقبال و بهره‌برداری می‌کند (وحیدی و ابراهیمی، ۱۳۹۸) و امام علی(ع) در نهج البلاغه در عمل تمامی امکانات و تلاش خود را برای همسازگری امت به کار گرفت تا گفتمان خود را جامه عمل پوشاند (منتظرالقائم و کشاورز، ۱۴۰۰).

مدیران جهادی، از مهمترین ارکان حکومت اند که در اداره حکومت نقش بسزایی دارند. وجود مدیران جهادی اخلاق مدار به قدری حائز اهمیت است که امام علی علیه السلام طی نامه ای به مالک اشتر، التزام علمی و عملی اخلاق حکومتی هر یک از کارگزاران را به صورت عمومی و حتی اختصاصی بیان کرده اند (نهج البلاغه: نامه ۵۳). بعد صلاحیت مدیران از مهم ترین شاخص های انتخاب مدیران جهادی است. با توجه به اینکه مدیران جهادی ولزوم وجود آنها برای تحول اقتصادی در بیانیه گام دوم ضروری دانسته شده است، ضرورت دارد پژوهشی مستقلی صورت گیرد و با تدوین ویژگی های این مدیران از نظر نهج البلاغه به تبیین مدل پرداخت.

ادبیات تجربی و نظری

رهبر معظم انقلاب بارها در سخنان و فرمایشات خود به مساله مدیریت جهادی و در پیشی گرفتن این این الگوی مدیریتی مطلوب از سوی مسئولان نظام تاکید و مدیریت جهادی را به عنوان راهکاری برای حل مساله جامع مطرح نمودند و در این باره می‌فرمایند: "با حرکت عادی نمی‌شود پیش رفت، با حرکت عادی و احياناً خواب آلوده و بی حساسیت نمی‌شود پیش رفت، کارهای بزرگ انجام داد؛ یک همت جهادی لازم است، تحرک جهادی و مدیریت جهادی برای انجام کارها لازم است. باید حرکتی که می‌شود، هم علمی باشد، هم پر قدرت باشد، هم با برنامه باشد و هم مجاهدانه باشد" (بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰).

"اگر مدیریت جهادی بود، اقتصاد هم پیشرفت می‌کند. فرهنگ هم پیشرفت می‌کند. ملتی که اقتصاد پیشرفته داشته باشد و فرهنگ پیشرفته داشته باشد، در اوج قرار می‌گیرد و تحقیر نمی‌شود." (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳).

مشکلات کشور در شرائط کنونی فشارهای خباثت‌آمیز قدرت‌های جهانی، قابل حل است و کشور حرکت روبه جلو را ادامه خواهد داد (امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)، ۱۳۹۲).

نیاز مدیران اجرایی به نسخه‌ها و مدل‌های اجرایی در حوزه مسئولیت خویش و باور یا دانش ضعیف برخی محققان دانشگاهی و حوزوی در ارائه نسخه‌ها و مدل‌های اداره سازمان و جامعه بر مبنای آموزه‌های اسلامی، زمینه رجوع این مدیران به نسخه‌های برگرفته از علوم انسانی غربی را فراهم و مصرف روزانه آنها را تقویت می‌کند (علیایی و کریمیان، ۱۳۹۰).

وجه تمایز مدیریت جهادی و مدیریت غربی در مقوله توکل است به گونه‌ای که مدیریت جهادی بعد از امکان‌سنجی عمل، با توکل بر خدا در مسیر عمل قدم برمی‌دارد (خامنه‌ای، ۱۴۰۰) که ابعاد انسانی، اخلاقی و مواردی از این دست قابل افزودن به مقوله توکل است.

مدیریت جهادی در حکم الگوی مطلوب مدیریتی برای نظام اسلامی است. مهمترین ابعاد و مؤلفه‌های مدیریت جهادی را بر مبنای پژوهش علمی می‌توان به شرح ذیل ارائه کرد:

الف. بعد ساختاری: مؤلفه‌هایی مانند مدیریت برای خدا، مدیریت ولایتی، انعطاف‌پذیری ساختار، تشکیلات مناسب با وضعیت (اقتضائی و منعطف).

ب. بعد رفتاری: مؤلفه‌هایی مانند خودباوری، پرکاری، تحول‌آفرینی، پویایی، سخت‌کوشی، سرعت عمل در کارها

ج. بعد زمینه‌ای: مؤلفه‌هایی مانند مشارکت‌پذیری، قناعت، نهادینه کردن اخلاق و ارزش‌های دینی در محیط کار و اهمیت دادن به بیت‌المال.

شاخصه‌های فرهنگ جهادی مدیران جهادی در گام دوم: مدیران جهادی برای اینکه بتوانند موفق عمل کنند باید فرهنگ حاکم بر آنها از نوع جهادی شده و گفتمان عمومی و تخصصی آنها برآمده از آموزه‌های اندیشه‌ای و انگیزشی این فرهنگ باشد. به همین دلیل با توجه به سخن قبلی این سخن را به بازشناسی شاخصه‌ای فرهنگی جهادی اختصاص دادیم به امید اینکه افقی برای مدیران عملگرای گام دوم انقلاب واقع شود.

براساس تعریف فرهنگ جهادی و دلالت التزامی واژه جهاد و مفاهیمی که در معنای آن مندرج است و رهنمودهای حضرت امام خمینی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی) می‌توان شاخصه‌های فرهنگی جهادی را به دو بخش عمده اندیشه‌ای و ارزشی تقسیم کرد؛ چرا که مدیران جهادی برای اینکه بتوانند به درستی رفتار کنند، نیازمند پایه‌های شناختی و ارزشی درستی هستند که براساس آنها، رویکرد و رهیافت‌های آنها شکل بگیرد و کیفیت رفتارهای آنها را رقم زند. به معنای دیگر آنچه باعث اختلاف رفتار در مدیران شده و جهت رفتاری آنها را متفاوت می‌سازد نوع رویکرد برخاسته از اندیشه و ارزش‌های حاکم بر روح و روان مدیران است که آنها را می‌توان در موارد زیر جمع کرد.

شناخت واقع‌نگر بصیرت افزا، دشمن‌شناسی، راه‌شناسی، جبهه‌شناسی، جریان‌شناسی، جهت‌گیری توحیدی، استقلال در فکر، الگو و عمل، هدفمندی هوشمندانه، رنگ‌خدایی داشتن، ایثار و دیگران را بر خود برگزیدن، اعتماد به خدا و توکل بر او، تکلیف‌مداری، خستگی‌ناپذیری مستمر، صبر و شکیبایی، عدم دلبستگی به دنیا، وحدت در گفتار و عمل، ولایت‌مداری. حضرت علی (ع) به نعمت‌هایی مثل عقل، چشم، زبان، رو و فطرت اشاره کرده و یکی از مهمترین تفاوت‌های انسان با دیگر موجودات عالم خلقت را همین بهره‌مندی از عقل و رو و فطرت میدانند که زمینه رشد و تکامل انسان را فراهم می‌آورد (عترت دوست و همکاران، ۱۴۰۰).

با توجه به این که هر تحقیقی نیاز به شناخت پیشینه تحقیقات و بررسی نظرات محققان قبلی دارد در این گفتار به مرور تعدادی تحقیقات انجام شده در داخل کشور که در سال‌های اخیر درباره تبیین مولفه‌های شایستگی‌های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم

با نگاه به نهج البلاغه بر مبنای تحلیل مضمون پرداخته شده است و این موضوع با توجه با ماهیت مبتنی بر ایرانی بودن شامل پیشینه خارجی نمی شود:

محمّدولی و صفراهنک (۱۳۹۸) بیان کردند داده های مورد نیاز برای این پژوهش در پنج مقوله "نظام انقلابی"، "تمامیت ارضی"، "امنیت اقتصادی"، "مدیریت جهادی" و "تمدن نوین اسلامی" طبقه بندی شده اند. امینی و پناهی (۱۳۹۸) بیان کردند راهبرد بهره برداری از توان های جغرافیای طبیعی برای تعالی و پیشرفت کشور بر مبنای رونق اقتصاد درون گرا، تحقق عدالت فضایی و جغرافیایی، حفظ حقوق محیط زیست، بهینه سازی برنامه های توسعه بر مبنای واقعیت های طبیعی، ارتقاء ضریب پایداری محیطی، تقلیل معضلات زیست محیطی، تحقق الگوی پیشرفت اسلامی- ایرانی و ارتقاء عزت، انسجام و اتحاد ملی و شکوفایی تمدن اسلامی محرز شد. جلیلیان (۱۳۹۶) بیان کرد شش مضمون فراگیر به عنوان عناصر تفکر راهبردی مدیران جهادی شناسایی شد که عبارت است از: ۱. دین مداری ۲. ولایتمداری ۳. فرهنگ شهادت طلبی ۴. وحدت گرایی اسلامی ۵. حکمرانی خدامحورانه ۶. اقتدار نظامی و دفاعی. ترک زاده و همکاران (۱۳۹۶) تلاش نمودند جهت تدوین الگوی مدیریت جهادی (مضمون فراگیر)، به عنوان الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، پس از مطالعه و مبنا قرار دادن بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) طی سال های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۳، و استناد به آیاتی از قرآن کریم و فرازهایی از نهج البلاغه در کنار بیانات ایشان، مفاهیم استخراجی در سه بعد ارزشی- نگرشی، رفتاری عملکردی و ویژگی های مدیریتی (مضامین سازمان دهنده)، با ۳۹ مضمون پایه، بعدشناسی و تدوین گردید. مشهودی (۱۳۹۵) بیان کرد ویژگی های مدیران شایسته جامعه اسلامی بر اساس بیانات امام علی (ع) که از کتاب شریف نهج البلاغه استخراج شده است ارائه گردد. معیارهای به دست آمده، در چهار دسته معیارهای ارزشی- اخلاقی، زمینه ساز، ایدئولوژیکی و معیار های تخصصی دسته بندی شده است. براساس خطبه ها، حکمت ها و نامه های امام علی (ع) در نهج البلاغه برخی از شایستگی های مدیران شناسایی شدند که شامل: صداقت، توحید، حسن سابقه، مشورت کردن، انتقاد پذیری، سعه صدر، تواضع و فروتنی، وفای به عهد، ساده زیستی، پرهیز از جدل و درگیری، رعایت عدل و انصاف، اخلاص، بصیرت، داشتن حسن شهرت، امانتداری، عبرت آموزی، نظم و انضباط، تجربه کاری، امانتداری، پرهیز از دورویی، تناسب پاداش و عملکرد، مقایسه عملکرد مدیران، تکریم معزولین، اعتماد به زیردستان، پرهیز از تجمل گرایی، امر به معروف و نهی از منکر، ترک غرور. علی شیری و همکاران (۱۳۹۵) "نتایج این پژوهش نشان داد که آرمان گرایی واقع گرایانه در مدیریت جهادی، شامل مضامین اصلی مدیریت دانش، نگاه غیر ماشینی یا انسانی به نظام سازی، رهبری و نه اداره، نوآوری، عدم تقلید، نگاه سیستمی، آرمان خواهی و چشم انداز وسیع و عمیق است. دبیری و رضا پور (۱۳۹۲) به بررسی جنبه های وجدان کاری و کارکردهای مدیران برای بهره وری از منابع انسانی پرداخته شده است. احمدیان (۱۳۹۲) اذعان داشت توجه به مقوله ی مدیریت و تولید، مدلی برگرفته از آموزه های اسلامی و انقلابی و فراخور جبهای انقلاب اسلامی که هر روز در برابر توطئهای جدید از سوی جبهای باطل قرار می گیرد، امری حیاتی و ضروری می داند. لذا پژوهش حاضر با هدف تبیین مولفه های شایستگی های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم با نگاه به نهج البلاغه می باشد.

چارچوب روش شناختی

در این پژوهش به منظور تبیین مولفه های شایستگی های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم با نگاه به نهج البلاغه بر مبنای تحلیل مضمون، اطلاعات، گرد آوری، و برای تحلیل داده ها از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. در میان شیوه های تحلیل داده های کیفی، "تحلیل مضمون" یا "تحلیل موضوعی" یا "تحلیل تماتیک" از پرکاربردترین و رایجترین روشهاست که به عنوان "روش شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای داده های کیفی" شناخته می شود (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳).

در این روش، فرایند تحلیل داده های متنی به منظور مشخص کردن داده های غنی و تفصیلی از داده های پراکنده و گوناگون است. نکته حائز اهمیت این است که تحلیل مضمون، فرایندی است که می تواند در بیشتر روشهای کیفی به کار رود؛ اما صرفاً روش کیفی خاصی نیست؛ بلکه یکی از فنون تحلیلی در پژوهشهای کیفی به شمار می رود (بیات و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۶۸)؛ به تعبیری دیگر، تحلیل مضمون، خود روش مستقل تحلیلی است که می تواند در روشهای تحلیلی دیگر نیز به کار رود. پژوهشگر در این روش از طریق طبقه بندی داده ها و الگویابی در ونداده ای و برون داده ای به سنخ شناسی تحلیلی دست پیدا می کند. او ابتدا داده های خود را شناسه گذاری می کند و سپس به دنبال تحلیل داده ها می رود و به این سؤال پاسخ می دهد که "داده ها چه می گوید؟" برای این تحلیل در وهله اول در جستجوی الگویی درون داده ها می گردد. زمانی که الگویی به دست آمد، باید حمایت نمی یا موضوعی از آن الگو صورت بگیرد؛ بدین ترتیب، عنوانها از درون داده ها به دست می آید و به داده ها شکل می دهد (محمدپور، ۱۳۹۰: ۶۶).

داده هایی که می تواند با روش تحلیل مضمون مورد ارزیابی قرار بگیرد، اعم از داده های متنی، مصاحبه ها و داده های مشاهده ای متنی شده است. تحلیل مضمون برای تفسیر داده ها، هم در رویکرد استقرایی و هم در رویکرد قیاسی، کاربرد دارد (Frith) & Gleeson, ۲۰۰۴: ۱۵.

۵. تحلیل تجربی

تحلیل مضمون های پایه: پس از بررسی نهج البلاغه با دیدگاه مدیران جهادی با استفاده از روش تحلیل مضمون، داده ها مقوله بندی شد و مورد تفسیر قرار گرفت. در این مرحله با مطالعه دقیق در این متون، تمامی افکار مستقل مفاهیم و نکات کلیدی و مهم به عنوان مضمونهای پایه شناسایی شد که در جدول شماره ۲ ارائه می شود:

جدول ۱- شناسایی شایستگی های مدیران جهادی از دیدگاه مقام معظم رهبری دربیانیه گام دوم

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	مفاهیم
اقتصاد مقاومتی	کار آفرینی	خلاقیت و نوآوری	هر نوی را زمانی حاصل کند که نو دیگر را کهنه کرده باشد. هیچ نهالی برای او نرود تا نهال روییده ای از آن او بر زمین نیفتد. (خطبه ۱۴۵)
		ایجاد ارزش های جدید	(نامه ۴۹) اگر از آنچه گذشته است پند گیری، باقی مانده را نگه توانی داشت
	حرکت برنامه محور و راهبردی	اقتصاد بومی و اسلامی	(نامه ۵۳) توجه به متمولان و تولیدکنندگان در مسائل اقتصادی برای (نامه ۵۳) اصلاح همه امور جامعه (نامه ۵۳) لزوم متمرکز نکردن سرمایه ها به منظور آبادانی زمین
		پرهیز از سیاست اقتصادی وابسته	(نامه ۵۳) تاجار و صنعتگران موج راحتی و آسایش مردم
	وحدت سیاسی و ملی	وحدت	(خطبه ۱۹۲) اتحاد میان مسلمانان را موهبتی بی بدیل از جانب خداوند می داند و می فرماید: «آگاه باشید! که شما دست از رشته اطاعت کشیده و با زنده کردن ارزشهای عصر جاهلیت، دژ محکم الهی را درهم شکستید؛ در حالی که خداوند بر این امت اسلامی، بر وحدت و برادری منت گزارده بود که در سایه آن زندگی کنند؛ نعمتی که هیچ کس نمی تواند بهای آن را تعیین نماید؛ زیرا از هر ارزشی برتر و از هر کرامتی والاتر است. (خطبه ۱۷۶) بدانید که ظلم را سه گونه است: ظلمی که هرگز آمرزیده نشود و ظلمی که بازخواست گردد و ظلمی که بخشوده است و بازخواست نشود. ظلمی که هرگز آمرزیده نشود، شرک به خداست...
	ارتقای دانش،	افزایش سطح	(حکمت ۲۰۸) آن کس که بینا گردد (حقایق را) می فهمد و آن کس که (حقایق را) بفهمد دانا می شود

	توانمندی و مهارت	مهارت و توانمندی	
	مدیریت مصرف	دوری از اسراف و تبذیر	(خطبه ۱۹۴) در توصیف منافقان می فرماید: هرگاه سرزنش کنند پرده دری می کنند و هرگاه حکم رانند از حد می گذرانند. (خطبه ۱۲۶) همانا بخشیدن مال در غیر محلش تبذیر و اسراف است. این کار، شخص را در دنیا سربلند، ولی در آخرت سرافکنده می سازد، در میان مردم او را اکرام و در نزد خداوند پست می گرداند. (حکمت ۳۳) بخشنده باش و ولخرج مباش (در زندگی) حسابگر باش و سخت گیر و تنگ نظر مباش. (نامه ۲۱) اسراف را کنار بگذار و میانه روی پیشه کن، از امروز به فکر فردا باش و از اموال دنیا به مقدار ضرورت برای خویش نگهدار و زیادی را برای زیارت (قیامت) از پیش بفرست.
	تولید داخلی و حمایت از تولید ملی	رشد اقتصادی	(حکمت ۳۲۰) خداوند سبحان روزی فقرا را در اموال توانگران مقرر داشته؛ پس هیچ فقیری گرسنه نماند، مگر آن که، توانگری حق او را بازداشته است و خدای تعالی توانگران را بدین سبب بازخواست کند)
		اشتغال زایی و رفع بیکاری، افزایش در آمد	امام در این باره می فرمایند: «خداوند سبحان غذا و نیاز نیازمندان را در اموال ثروتمندان معین کرده؛ پس هیچ فقیری گرسنه نمی ماند، مگر به واسطه اینکه ثروتمندان از حق آنان بهره مند شده اند. و خداوند آنها را به خاطر این عمل مؤاخذه خواهد کرد.» (حکمت ۳۲۸) همانا ویرانی زمین به دلیل تنگدستی مردم است، و تنگدستی مردم، به جهت غارت اموال از طرف زمامدارانی است که به آینده حکومتشان اعتماد ندارند.» (خطبه ۲۰۹)
	مبارزه با مفاسد اقتصادی	تحقق عدالت و مبارزه با مفاسد اقتصادی	(نامه ۴۳) توبیخ شدید مصقله به علت تقسیم فی بین خویشاوندان (نامه ۴۱) توبیخ خیانت های پسر عمویش (نامه ۴۱) شدت عمل در مورد خائن به بیت المال (نامه ۵۳) مجازات احتکارکنندگان (نامه ۸) اگر جنگ را اختیار کرد، همانند خودش عمل کن و اعلان جنگ نمای و اگر صلح را اختیار کرد، از او بیعت بست
	نظام سازی	بالاترین سطح بهره وری	(نامه ۴۷) من شما و تمام فرزندان و خاندانم و کسانی را که این وصیتنامه ام به آنها می رسد، به تقوا و ترس از خداوند، و نظم امور خود توصیه می کنم!
		اعتدال	(نامه ۱۹) ...پس در رفتار با آنان، نرمی و درشتی را به هم آمیز، رفتاری توأم با شدت و نرمش داشته باش، اعتدال و میانه روی را در نزدیک کردن یا دور کردن، رعایت کن
	نظارت سیستمی	استفاده از بهترین تجربه	(نامه ۵۳) سپس رفتار کارگزاران را بررسی کن، و جاسوسانی راستگو، و وفا پیشه بر آنان بگمار، که مراقبت و بازرسی پنهانی تو از کار آنان، سبب امانت داری، و مهربانی با رعیت خواهد بود. (نامه ۳۱) عقل، به یاد سپردن تجربه هاست. بهترین تجربه تو تجربه ای است که تو را اندرزی باشد
		رعایت هنجارها و قوانین	(نامه ۵۳) فراوان با دانشمندان گفتگو کن و فراوان با حکیمان بحث کن که مایه آبادانی و اصلاح شهرها و برقراری نظم و قانونی است که در گذشته نیز وجود داشت
	اندیشه ای	هوشیاری	(نامه ۱۱) بر فراز تپه های مسطح و در بلندی کوه ها، برای خود دیده بانان مستقر دارید، تا دشمن...
مدیریت جهادی	ارزشی	ارزش های حاکم بر روح و روان مدیران	(نامه ۵۳) پس کارهایت را به نیکوکارترین آنها بسپار.
	شناخت نگر بصیرت افزا	آینده نگری	(خطبه ۱۵۴) بینا دل خردمند، پایان خویش می بیند و پست و بلند و نشیب و فراز خود را می شناسد
	بصیرت مدیریتی	آماده سازی فرد برای موقعیت بعدی	(نامه ۴۲) به راستی تاکنون زمامداری را به نیکی انجام دادی، و امانت را پرداختی. پس به سوی ما حرکت کن، بی آن که مورد سوء ظن بوده و یا گناهکار باشی یا سرزنش شده....
		اشراف مدیر و داشتن دید جامع	(خطبه ۴۵) مدیر تنها نباید در مدیریت جلو پایش را ببیند بلکه با اشراف خود همه را از هدایتها و تشویقها و امکانات مادی و معنوی بهره مند گرداند
		بکارگیری عنصر	(نامه ۵۳) تو باید جانشینانی بهتر از آنان داشته باشی که قدرت

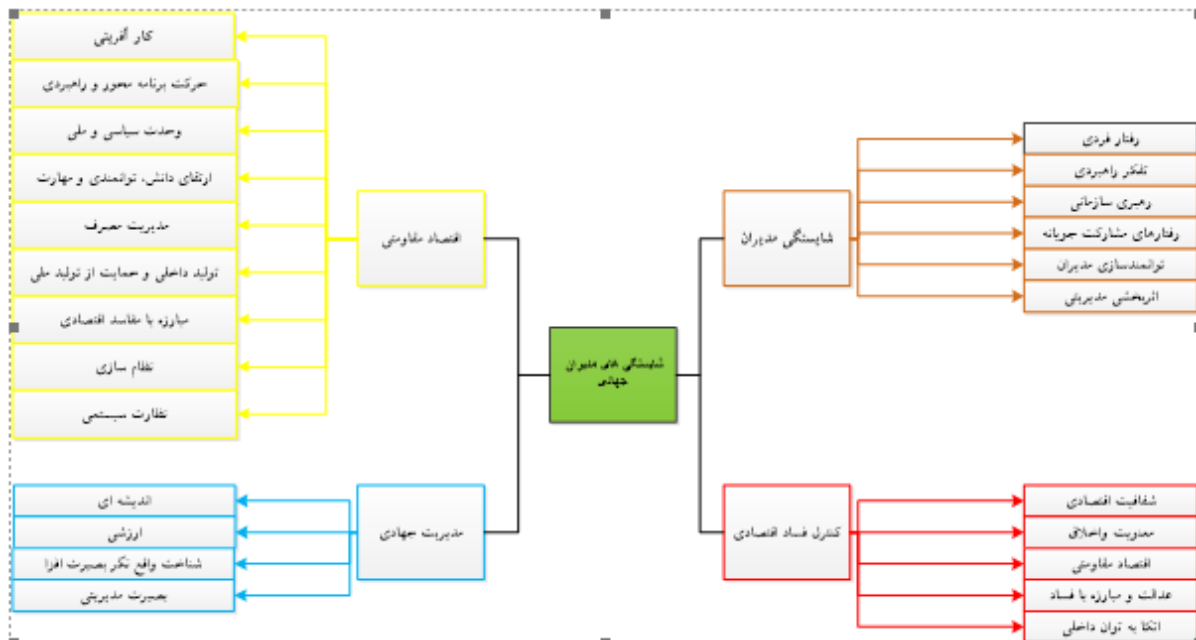
		آینده نگری	فکری امثال آنها راداشته،اما گناهان و کردار زشت آنها را نداشته باشند....
		دور اندیشی	(نامه ۵۳) هر گاه صلی را که از جانب دشمن پیشنهاد می شود و رضای خدا در آن است (جنبه صلح تحمیلی ندارد، و شکست معنوی در آن نیست) رد مکن که در صلح، آرامش سپاه.....
کنترل فساد اقتصادی	شفافیت اقتصادی	افزایش معنویت و اخلاق	(نامه ۵۰) نعمتی که خدا به او ارزانی می دارد، سبب فزونی نزدیکی او به بندگان و توجه و مهربانیش به برادرانش گردد. (نامه ۵۴) اگر شما از روی رضا یا من بیعت کرده اید از این بیعت شکنی باز گردید و بر فور توبه کنید (نامه ۶۹) هیچیک از نعمتهایی را که خدا به تو عنایت کرده، تباه منماید و باید که نشان نعمت خداوندی بر تو آشکار بود. (نامه ۳۱) ای فرزندم، به ملازمت امر او و آباد ساختن دل خود به یاد او و دست زدن در ریسمان او؛ وصیت می کنم.
		عدالت	(نامه ۳۱) حق دوست را ضایع مکن، زیرا کسی که حق او را ضایع کنی، دیگر دوست تو نخواهد بود.
		بایمان و منبع الطبع بودن	(نامه ۲۷) با ایشان فروتن باش و نرمخوی و گشاده رو (نامه ۲۵) با آرامش و وقار به سوی ایشان رو تا به میانشان برسی. سلامشان کن و تحیت گوی. (نامه ۴۷) پیوند با یکدیگر و بخشش به یکدیگر
		عزت نفس	(نامه ۳۱) پس در طلب دنیا، لختی مدارا کن و سهل گیر و در طلب معاش نیکو تلاش کن (نامه ۳۱) تلخی نومییدی بهتر است از دست طلب پیش مردمان دراز کردن. پیشه وری با پارسایی به از توانگری آلوده به گناه
		فداکاری	(نامه ۱۰) چون کارزار سخت می شد و مردم پای واپس می نهادند، رسول الله (صلی الله علیه و آله) اهل بیت خود را پیش می داشت و آنها را سپر اصحاب خود از ضربتهای سخت شمشیر و نیزه می نمود (نامه ۴۷) در باره جهاد به مال و جان و زبان خود در راه خدا.
		عقلانیت	(نامه ۶۹) از هر کاری که چون از کننده اش پرسند، انکارش کند و عذر آورد بپرهیز. (نامه ۶۹) هر چه شنیدی به دیگران مگوی که همین بس که تو را دروغگو شمردند و هر چه شنیدی، انکارش مکن که همین بس که تو را نادان شمردند.
		شجاعت و تدبیر	(نامه ۵۳) خداوند هر سرکشی را خوار می سازد، و هر خود پسندی را بی ارزش می کند. با خدا و با مردم، و با خویشاوندان نزدیک، و با افرادی از رعیت خود که آنان را دوست داری، انصاف را رعایت کن، که اگر چنین نکنی ستم روا داشتی
		تعهد و تخصص	(خطبه ۶۸) میخواستم هاشم بن عتبّه را فرماندار مصر کنم، اگر او را انتخاب میکردم میدان را برای دشمنان خالی نمی گذارد و نه اینکه ابی بکر را نکوهش کنم، که او موردعلاقه و محبت من بوده و در دامنم پرورش یافته بود
		امنیت اقتصادی	نامه ۵۳) تأمین معیشت نظامیان برای جهاد بهتر (نامه ۵۳) توجه به متمولان و تولیدکنندگان در مسائل اقتصادی برای (نامه ۵۳) اصلاح همه امور جامعه (نامه ۵۳) لزوم متمرکز نکردن سرمایه ها به منظور آبادانی زمین (نامه ۵۳) تجار و صنعتگران موج راحتی و آسایش مردم
		بصیرت	(حکمت ۲۰۸) آن کس که بینا گردد (حقایق را) می فهمد و آن کس که (حقایق را) بفهمد دانا می شود
		احساس مسئولیت	(خطبه ۳) سوگند به خدایی که دانه را شکافت و جان را آفرید، اگر حضور فراوان بیعت کنندگان نبود، و یاران حجت را بر من تمام نمی کردند، و اگر خداوند از علماء عهد و پیمان نگرفته بود که برابر شکم بارگی ستمگران، و گرسنگی مظلومان، سکوت نکنند، مهار شتر خلافت را بر کوهان آن انداخته، رهایش می ساختم، و آخر

		خلافت را به کاسه اول آن سیراب می کردم، آنگاه می دیدید که دنیای شما نزد من از آب بینی بزغاله ای بی ارزش تر است .
	با قدرت و بانشاط کاری	(نامه ۶۹) خشم خود فرو خور و به هنگام قدرت، گذشت نمای و در وقت غضب بردبار باش
	ایستادگی	(نامه ۵۳) خواصّ جامعه، همواره بار سنگینی را بر حکومت تحمیل می کنند زیرا در روزگار سختی یاریشان کمتر، و در اجرای عدالت از همه ناراضی تر، و در خواسته هایشان پافشارتر، و در عطا و بخشش ها کم سپاس تر، و به هنگام منع خواسته ها دیر عذر پذیرتر، و در برابر مشکلات کم استقامت تر می باشند... (خطبه ۱۹۰) سربازان بر جای خود محکم بایستید، در برابر بلاها و مشکلات استقامت کنید...
	مبارزه با فساد	(خطبه ۱۳۱) ...و رشوه خوار در قضاوت نمی تواند امام باشد...
	هوشیاری جوانان	(نامه ۱۱) (بر فراز تپه های مسطح و در بلندی کوه ها، برای خود دیده بانان مستقر دارید، تا دشمن...
	نیروی انسانی مستعد و کارآمد	(خطبه ۲۱۶) از سخیف ترین حالات والیان در نزد مردم صالح این است که مردم پندارند که آنان دوستدار فخر و مباهات اند. و بنای کار خود بر کبر و غرور می نهند. من ناخوش دارم که در پندار شما چنین آید که من خواهان ثنا و ستایشم و سپاس خدا را که چنین نیستم. اگر هم دوست می داشتم که بستانم به سبب فروتنی در برابر پروردگارم آن را ترک می کردم. زیرا تنها اوست که سزاوار عظمت و کبریاست.
اتکا به توان داخلی	زیرساخت ها	(نامه ۵۳) ای مالک برای هر کاری از کارهای اجتماعی - سیاسی، اقتصادی خود مدیر و رئیسی تعیین کن مدیری که دارای ۲ ویژگی باشد: ۱- بزرگی و عظمت کار او را مغلوب و ناتوان نسازد ۲- زیادی کار و تراکم کار پریشان و رنجورش ننماید
	مشارکت مردمی و خدمت رسانی	(نامه ۵۳) هرگز بخیل را در مشورت خود دخالت مده، که تو را از نیکو کاری منصرف کرده و... (نامه ۵۳) در کار کارگزارانت بنگر و پس از آزمایش به کارشان برگمار، نه به سبب دوستی با آنها. و بی مشورت دیگران به کارشان مگمار، زیرا به رأی خود کار کردن و از دیگران مشورت نخواستن، گونه ای از ستم و خیانت است. (نامه ۵۰) کاری را بی مشورت شما نکنم، جز اجرای حکم خدا را.
	روشنفکری	(نامه ۵۳) ...از همه عاقل تر و هوشیارتر!
	استفاده از تجربه	(نامه ۳۱) اخبار گذشتگان را بر او عرضه دار و از آنچه بر سر پیشینیان تو رفته است آگاهش ساز. (نامه ۴) اگر حوادث و پیشامدها، آنان را به جدایی و نافرمانی کشانید، باید به یاری کسانی که از تو فرمان می برند، به خلاف آنکه فرمانت نمی برند، برخیزی (نامه ۳۱) عقل، به یاد سپردن تجربه هاست. بهترین تجربه تو تجربه ای است که تو را اندرزی باشد
	علم و پژوهش	(حکمت ۱۴۷) ای کمیل: دانش بهتر از مال است، زیرا علم، نگهبان تو است، و مال را تو باید نگهبان باشی مال با بخشش کاستی پذیرد اما علم با بخشش فزونی گیرد....
	معنویت و اخلاق	(نامه ۱۵) ای پروردگار، ما میان ما و قوم ما بحق راهی بگشا که تو بهترین راهگشایان هستی (نامه ۳۱) خداوندی که خزاین آسمانها و زمین به دست اوست، تو را رخصت دعا داده و خود اجابت آن را بر عهده گرفته است و از تو خواسته که از او بخواهی تا عطایت کند و از او آموزش طلبی. (نامه ۳۱) دین و دنیایت را به خدا می سپارم و از او بهترین سرنوشت را برای تو می طلبم، هم اکنون و هم در آینده، هم در دنیا و هم در آخرت. (نامه ۴۷) در باره قرآن، مباد که دیگران در عمل کردن به آن بر شما پیشی گیرند. (نامه ۵۰) نعمتی که خدا به او ارزانی می دارد، سبب فزونی نزدیکی او به بندگان و توجه و مهربانیش به برادرانش گردد. (نامه ۶۹) هیچیک از نعمتهایی را که خدا به تو عنایت کرده، تباه منمای و باید که نشان نعمت خداوندی بر تو آشکار بود. (نامه ۳۱) ای فرزندم، به ملازمت امر او و آباد ساختن دل خود به یاد او و دست زدن در ریسمان او؛ وصیت می کنم.
اقتصاد مقاومتی	دوراندیشی	(نامه ۲۱) امروز به فکر فردایت باش زمام کار خویش به دوراندیشی و سرسختی به دست گیر و چون ناصحان
	چشم انداز	(نامه ۵۳) ضرور برنامه های کوتاه مدت در کنار برنامه های بلند مدت
	انعطاف پذیر، فرصت ساز	(نامه ۳۵) شناسایی زمان بحران و اقدام مقتضی قبل از وقوع بحران و آگاهی دادن به مردم

		جوانان دانا و مومن و مسلط	(نامه ۵) این حق برای تو نیست که در میان مردمان به استبداد و خود رأیی عمل نمایی و به کاری دشوار درآیی، مگر با تکیه بر فرمانی که به تو رسیده باشد
	عدالت و مبارزه با فساد	تقویت قدرت اقتصادی جامعه	(نامه ۵۳) تأمین معیشت نظامیان برای جهاد بهتر (نامه ۵۳) توجه به متمولان و تولیدکنندگان در مسائل اقتصادی برای (نامه ۵۳) اصلاح همه امور جامعه (نامه ۵۳) لزوم متمرکز نکردن سرمایه ها به منظور آبادانی زمین (نامه ۵۳) تجار و صنعتگران موج راحتی و آسایش مردم
		جلو گیری از تبعیض	نامه (۴۱) چون فرصت به دست آوردی به مردم خیانت کردی و شتابان، تاخت آوردی و برجستی و هر چه میسر تو بود از اموالی که برای بیوه زنان و یتیمان نهاده بودند، برگرفتی و بربودی، آنسان، که گرگ تیز چنگ بز مجروح را می رباید. اموال مسلمانان را به حجاز بردی، با دلی آسوده، بی آنکه، خود را در این اختلاس گناهکار پنداری. وای بر تو، چنان می نمودی که میراث پدر و مادرت را به نزد آنها می بری. سبحان الله، آیا به قیامت ایمانت نیست، آیا از روز حساب بیمی به دل راه نمی دهی. ای کسی که در نزد من از خردمندان می بودی، چگونه آشامیدن و خوردن بر تو گواراست و، حال آنکه، آنچه می خوری و می آشامی از حرام است. کنیزان خواهی خرید و زنان خواهی گرفت، آن هم از مال یتیمان و مسکینان و مؤمنان و مجاهدانی که خدا این مالها را برای آنها قرار داده و بلاد اسلامی را به آنان محافظت نموده است.
		سیاستهای عدالت گرایانه	(نامه ۲۱) آیا امید آن داری که خداوندت پاداش متواضعان دهد، در حالی که، در نزد او از متکبران هستی. آیا در حالی که، خود در ناز و نعمت فرو رفته ای و آن را از ناتوانان و بیوه زنان دریغ می داری. (نامه ۴۷) درباره یتیمان. مباد آنها را روزی سیر نگه داری و دیگر روز گرسنه و مباد که در نزد شما تباه شوند. (نامه ۵۱) پس خود، داد مردم را بدهید و در معاشرت با آنان انصاف را فرو مگذارید. (نامه ۵۱) و هیچکس را برای درهمی تازیانه نزنید و دست به مال هیچکس، چه مسلمان و چه ذمی، نبرید. (نامه ۶۷) در مال خدا که نزد تو گرد می آید، نظر کن، آن را به عیالمندان و گرسنگانی که در نزد تو هستند و به محتاجان و فقیران برسان. (نامه ۶۷) و هر چه افزون آید، نزد ما روانه اش دار، تا ما نیز آن را به محتاجانی، که نزد ما هستند، برسانیم.
		نظارتی تیزبین و قاطع	(نامه ۵۳) سپس رفتار کارگزاران را بررسی کن، و جاسوسانی راستگو، و وفا پیشه بر آنان بگمار، که مراقبت و بازرسی پنهانی تو از کار آنان، سبب امانت داری، و مهربانی با رعیت خواهد بود. (نامه ۵۳) نظارت مستمر بر تنظیم بازار
شایستگی مدیران	رفتار فردی	شخصیت	(نامه ۳۱) بنده دیگری مباش، خداوندت آزاد آفریده است...
		طرز فکر	(نامه ۵۳) تو باید جانشینانی بهتر از آنان داشته باشی که قدرت فکری امثال آنها رداشته، اما گناهان و کردار زشت آنها را نداشته باشند...
		فرهنگ	(نامه ۵۳) آنچه بر تو لازم است آن که حکومت های دادگستر پیشین، سنت های با ارزش گذشتگان، روش های پسندیده رفتگان، و آثار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و واجباتی که در کتاب خداست، را همواره به یاد آوری
		منزلت فردی واجتماعی	نامه (۴) این چیزی است که ما خواستار آنیم و اگر حوادث و پیشامدها، آنان را به جدایی و نافرمانی کشانید، باید به یاری کسانی که از تو فرمان می برند، به خلاف آنکه فرمانت نمی برند، برخیزی. و به پایمردی آنکه مطیع توست از آنکه به یاریت بر نمی خیزد، بی نیاز باشی...
		رفتارهای حرفه ای و اثر بخش	(نامه ۵۳) فراوان با دانشمندان گفتگو کن و فراوان با حکیمان بحث کن که مایه آبادانی و اصلاح شهرها و برقراری نظم و قانونی است که در گذشته نیز وجود داشت
	تفکر راهبردی	نگاه به آینده سازمان	(نامه ۵۳) تو باید جانشینانی بهتر از آنان داشته باشی که قدرت فکری امثال آنها رداشته، اما گناهان و کردار زشت آنها را نداشته باشند...
		سازمان و محیط	نامه (۱۸) مردم آنجا را به نیکی کردن خوشدل نمای و گره وحشت از دلهایشان بگشای و در آنچه از نیکی و بدی بر دست تو جاری می شود، مدارا کن، که ما هر دو در آن شریکیمون در پناه اسلام اند نشاید که آنان را برانی یا برایشان ستم روا داری. (نامه ۲۵) با آرامش و وقار به سوی ایشان رو تا به میانشان برسی. سلامشان کن و تحیت گوی.
		حفظ مزیت رقابتی	(نامه ۳۵) شناسایی زمان بحران و اقدام مقتضی قبل از وقوع بحران و آگاهی دادن به مردم (نامه ۵۳) ضرور برنامه های کوتاه مدت در کنار برنامه های بلند مدت (نامه ۶۳) روشنگری حکومت در مواقع بحرانی آینده مثل جن جمل

		تصویرسازی آینده جدید	(نامه ۲۱) امروز به فکر فردایت باش زمام کار خویش به دوراندیشی و سرسختی به دست گیر و چون ناصحان
	رهبری سازمانی	بینش اعتقادات	(نامه ۴۸) بترس از آن روز، که هر که عاقبتی پسندیده دارد، خشنود است و هر که زمام خویش به دست شیطان داده و برای رهایی خود به ستیزه برخاسته، پشیمان است.
		منش اخلاقی	(نامه ۶۹) آبروی خود را هدف تیرهای سخن مردم قرار مده (نامه ۶۹) آبروی خود را هدف تیرهای سخن مردم قرار مده
		اقتدار شخصی، اخلاقی و عملی	(نامه ۳۱) و کار هر کدام از خدمتکارانت را معین کن که او را در برابر آن کار مسئول بدانی، که تقسیم درست کار سبب می شود کارها را به یکدیگر وا گذارند، و در خدمت سستی نکنند
	رفتارهای مشارکت جویانه	یگانگی	نامه (۶۷) در مال خدا که نزد تو گرد می آید، نظر کن، آن را به عیالمندان و گرسنگانی که در نزد تو هستند و به محتاجان و فقیران برسان. و هر چه افزون آید، نزد ما روانه اش دار، تا ما نیز آن را به محتاجانی، که نزد ما هستند، برسانیم.
	توانمندسازی مدیران	فناوری اطلاعات و ارتباطات	(نامه ۷۱) ناگهان به من خبر دادند، که در هواپرستی چیزی فروگذار نکرده، و توشه ای برای آخرت خود باقی نگذاشته ای، دنیای خود را با تباه کردن آخرت آبادان می کنی، و برای پیوستن با خویشاوندانت از دین خدا بریده ای (نامه ۴۳) گزارشی از تو به من دادند که اگر چنان کرده باشی، خدای خود را به خشم آورده ای، و امام خویش را نا فرمانی کرده ای...
		راهکارهای مدیریتی شفاف	(نامه ۵۳) مبدا هرگز در آنچه که با مردم مساوی هستی امتیازی خواهی از اموری که بر همه روشن است، غفلت کنی...
		الگوسازی	(نامه ۵۳)...پس نیکوترین اندوخته تو باید اعمال صالح و درست باشد، هوای نفس را در اختیار گیر، و از آنچه حلال نیست خویشتن داری کن (خطبه ۱۶۷) از خدا بترسید، و تقوا پیشه کنید زیرا شما در پیشگاه خداوند، مسئول بندگان خدا، و شهرها، و خانه ها و حیوانات هستید...
		تعهد	(نامه ۵) وهمانا پست فرمانداری برای تو وسیله آب و نان نبوده، بلکه امانتی در گردن تو است...
		قدردانی	قدرشناسی (نامه ۳۵) حمد، فرزندی بود نیکخواه و کارگزاری بود کوشنده و شمشیری بود برنده و رکنی استوار بود در برابر دشمن
		خودمدیریتی	(نامه ۷) این نامه، نامه کسی است که نه خود دیده بینا دارد تا راه هدایت را به او نشان دهد، و نه او را رهبری است که راهش بنماید. هوا و هواس او را فراخوانده و او نیز پاسخش گفته و ضالالت رهنمونش گشته و او نیز متابعتش نموده
		خودسازی	(نامه ۳۱) من از پشت کردن دنیا به خود و سرکشی روزگار بر خود و روی آوردن آخرت به سوی خود، دریافتم که باید در اندیشه خویش باشم. (نامه ۵۶) در هر صبح و شام از خدا بترس، و از فریب کاری دنیا بر نفس خویش بیمناک باش، و هیچ گاه از دنیا ایمن مباش.. (نامه ۲۹) نفس تو، تو را به بدی گرفتار ساخته و به گمراهی در انداخته و به مهلکه کشیده و راهها را بر تو دشوار گردانیده است. (نامه ۴۷) در طلب دنیا مباشید، هر چند، دنیا شما را طلب کند (نامه ۵۶) پس همواره زمام نفس خویش فرو گیر و راه خطا بر او بریند و چون به خشم آمدی، مقهورش ساز و سرش را فرو کوب و خردش نمای. (نامه ۵۹) هیچ چیز تو را از حق بی نیاز نگرداند. و از آن حقه‌ها که بر گردن توست یکی نگهداری نفس توست از کژتابیهایش
	اثربخشی مدیریتی	کمک و حمایت	(نامه ۵۳) و دوست داشتنی ترین چیزها در نزد تو، در حق میانه ترین، و در عدل فراگیرترین، و در جلب خشنودی مردم گسترده ترین باشد، که همانا خشم عمومی مردم، خشنودی خواص (نزدیکان) را از بین می برد، اما خشم خواص را خشنودی همگان بی اثر می کند. (نامه ۲۶) مردم را نرنجاند و دروغگویشان نخواند و تهمت ننهد. (نامه ۳۱) با کسانت چنان کن که بی بهره ترین مردم از تو نباشند. (نامه ۴۱) از خدای بترس و اموال این قوم به آنان باز گردان که اگر چنین نکنی و خداوند مرا بر تو پیروزی دهد،

		با تو کاری خواهم کرد که در نزد خداوند عذر خواه من باشد...
	عملکرد خوب در کنترل و اجرا	(نامه ۴۲) بی آن که سرزنبی و نکوهشی برای تو وجود داشته باشد، تو را از فرمانداری آن سامان گرفتم، براسستی تاکنون زمامداری را به نیکی انجام دادی، و امانت را پرداختی... (نامه ۵۳) دارای سوابقی نیکو و درخشان، که دلاور و سلحشور و بخشنده و بلند نظرنند
	گشادگی در مقابله ایده	(نامه ۶) این مردمی که با ابو بکر و عمر و عثمان بیعت کرده بودند، به همان شیوه با من بیعت کردند. پس آن را که حاضر است، نرسد که دیگری را اختیار کند و آن را که غایب بوده است نرسد که آنچه حاضران پذیرفته اند نپذیرد.
	قدردانی و پاداش دهی	(نامه ۱۹) ...پس در رفتار با آنان، نرمی و درشتی را به هم آمیز، رفتاری توأم با شدت و نرمش داشته باش، اعتدال و میانه روی را در نزدیک کردن یا دور کردن، رعایت کن
	تفویض اختیار به کارکنان	(نامه ۵۳) پس کارهایت را به نیکوکارترین آنها بسپار. (نامه ۵۳) هر گاه صلحی را که از جانب دشمن پیشنهاد می شود و رضای خدا در آن است (جنبه صلح تحمیلی ندارد، و شکست معنوی در آن نیست) رد مکن که در صلح، آرامش سپاه.....
	احساس مسئولیت	(خطبه ۱۱۶) او را فرستاد که مردم را به راه حق دعوت کند و بر خلق گواه باشد. او رسالت پروردگارش به جای آورد. نه در آن سستی کرد و نه کوتاهی. در راه خدا با دشمنان خدا جهاد کرد، بی آنکه ناتوانی نشان دهد یا عذر و بهانه ای بیاورد (نامه ۵۳) با خدا و با مردم، و با خویشاوندان نزدیک، و با افرادی از رعیت خود که آنان را دوست داری، انصاف را رعایت کن، که اگر چنین نکنی ستم روا داشتی
	تأمین منافع کارکنان و واحد	(نامه ۵۳) و بهره‌یز از این که به خود اختصاص دهی، چیزی را که همگان را در آن حقی است یا خود را به نادانی زنی در آنچه توجه تو به آن ضروری است و همه از آن آگاه اند...
	گشاده رویی و ارتقای روابط مبتنی بر اعتماد	(نامه ۵۳) مهربانی با مردم را پوشش دل خویش قرار ده، و با همه دوست و مهربان باش...
	مشارکت کارکنان در تصمیم گیری	(نامه ۵۳) روی پوشیدن والیان از رعیت خود، گونه ای نامهربانی است به آنها و سبب می شود که از امور ملک آگاهی اندکی داشته باشند
	آگاه نگاه داشتن کارکنان	(نامه ۳۱) و کار هر کدام از خدمتکارانت را معین کن که او را در برابر آن کار مسئول بدانی...

شکل ۱- تبیین مولفه های شایستگی های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم با نگاه به نهج البلاغه

نتیجه گیری و ارایه دلالت های نظری و عملی پژوهش

هدف مطالعه حاضر، تبیین مولفه های شایستگی های مدیران جهادی در بیانیه گام دوم با نگاه به نهج البلاغه بر مبنای تحلیل مضمون می باشد؛ که بدین منظور پس از گردآوری داده ها و مطالعه پژوهش های پیشین و همچنین بررسی مدل های مرتبط با موضوع؛ با استفاده از نرم افزار اطلس تی ۸ مدل کلی شماره ۱ استخراج گردید که نتایج به دست آمده هم راستا با نتایج محمدرولی و صفرآهنگ (۱۳۹۸)، امینی و پناهی (۱۳۹۸)، پورعباسی و همکاران (۱۳۹۸)، رحیمی و همکاران (۱۳۹۷)، جلیلیان (۱۳۹۶)، ترک زاده و همکاران (۱۳۹۶)، مشهودی (۱۳۹۵)، علی شیری و همکاران (۱۳۹۵)، احمدی بالا دهی (۱۳۹۴)، کرمی زاده و شیخ الاسلامی (۱۳۹۴)، آزاد و خداپرست (۱۳۹۴)، خدایاری (۱۳۹۳)، دبیری و رضا پور (۱۳۹۲)، احمدیان (۱۳۹۲) می باشد.

لذا اصول اصلی بیانیه گام دوم که شامل سبک زندگی، آزادی، افزایش، چشمگیر معنویت و اخلاق، عدالت، باایمان و منبع الطبع بودن، عزت نفس، استقلال، عقلانیت، با اخلاق، شجاعت و تدبیر، آینده نگری، جوان گرایی، انگیزه داشتن، امید و نگاه خوشبینانه به آینده، مدیریت جهادی، سرعت عمل جوانان، تعهد و تخصص، اقتصاددان، امنیت اقتصادی، بصیرت، احساس مسئولیت، با قدرت و بانشاط کاری، استفاده از دانش، ایستادگی، مبارزه با فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، پیشگیری از فساد و مبارزه با رشد آن، هوشیاری جوانان، نیروی انسانی مستعد و کارآمد، اتکا به توان داخلی، ایجاد زیرساخت های حیاتی و اقتصادی و عمرانی، مشارکت مردمی و خدمت رسانی، روشنفکری، استفاده از فرصت های مادی، استفاده از تجربه، علم و پژوهش. آشکارترین وسیله ی عزت و قدرت، علم و پژوهش به عنوان منبع ثروت و قدرت، ضرورت جهاد علمی برای عبور از مرزهای کنونی دانش، معنویت و اخلاق ارزش های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه، اخلاق به معنی رعایت فضیلت هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو، جهت دهنده بودن معنویت و اخلاق در همه امورستیزهای معقولانه با کانون های ضد معنویت، اقتصاد مقاومتی برون گرایی با استفاده از ظرفیت های موجود، درون زایی اقتصاد (خود کفا، مستقل، پایدار) اقتصادی آگاهانه، مدبرانه، عاقلانه و همراه با معنویت، انعطاف پذیر، فرصت ساز، بکارگیری جوانان دانا و مومن و مسلط بر دانسته های اقتصادی، غلبه بر عیوب اقتصادی از طریق اقتصاد مقاومتی، تقویت اقتصاد مستقلاستقلال و آزادی اجتماعی استقلال ملی (نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود) آزادی

نباید در تقابل با اخلاق و قانون و ارزش های الهی و حقوق عمومی باشد) ضرورت حفظ دستاورد استقلال و آزادی به عنوان خون آورد انسانهای والا و شجاع و جلو گیری از تأویل و توجیه های ساده لوحانه و مغرضانه، عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن، اتکاء به اصل عزت، حکمت و مصلحت در روابط بین الملل، حفظ ارزشهای انقلابی و عدم هراس از تهدیدات و رفتار حکیمانه و مصلحت جویانه از موضع انقلابی توسط مدیران جهادی و عدالت و مبارزه با فساد و طهارت اقتصادی، شرط مشروعیت، جلو گیری از تبعیض، ویژه خواری و سایر مؤلفه های بی عدالتی، اجرای سیاستهای عدالت گرایانه از طریق جوانان مؤمن، انقلابی، دانا و کاردان، ایجاد نهادهای نظارتی تیزبین و قاطع و مضمون فراگیر دوم شامل شایستگی مدیران است که مضمون سازمان دهنده رفتار فردی را شامل شده که شخصیت، طرز فکر، فرهنگ، خلاق، پویا و سازنده، منزلت فردی و اجتماعی، رفتارهای حرفه ای و اثر بخش، تلاش و استعداد، مسؤولیت پذیری، تفکر راهبردی توانایی نگاه به آینده سازمان، تمرکز بر وابستگی های متقابل کلیدی سازمان و محیط، مهارت معماری راهبرد، حفظ مزیت رقابتی در محیط پیچیده و مبهم امروزی، تعقیب نوآوری و تصویرسازی آینده جدید و متفاوت، خلق راهبردهای قاعده شکن است

منابع فارسی و انگلیسی

- احمدیان، ع. ا. (۱۳۹۳). مدل سازی مدیریت جهادی با بهره گیری از بیانات مقام معظم رهبری. مجله ی سیاست دفاعی. ۸۷. امینی، د؛ پناهی، ح. (۱۳۹۸). تحلیلی بر بیانیه گام دوم انقلاب در حوزه بهره برداری از جغرافیای طبیعی در توسعه اقتصادی کشور. پژوهشنامه جغرافیای انتظامی. ۲۶. ص ۲۷ تا ۵۶.
- آزاد، ح؛ خداپرست، م. (۱۳۹۴). مدیریت قدرت در انقلاب اسلامی ایران. کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)
- بابائی طلائی، م. ب. (۱۳۹۸). شاخصه های فرهنگ جهادی مدیران جهادی در گام دوم. فصلنامه مدیریت و پژوهش های دفاعی. ۸۶.
- باقری، علی؛ موسوی، سیدمصطفی. (۱۳۹۷). مفهوم شناسی اقتصاد مقاومتی و تبیین نقش و جایگاه آن در دوران پساتحریم. سیاستهای مالی و اقتصادی. ۱۱۱-۱۴۷.
- بیات، ع؛ محمددینی، م؛ صادقی، م؛ حیدری دلگرام، م. م. (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های استعدادی فرماندهان نظامی از دیدگاه قرآن کریم، فصلنامه مدیریت اسلامی، س بیست و چهارم، ش ۶: ۱۹۱-۱۸۹
- ترک زاده، ج؛ امیری طیبی، م؛ محمدی، ق. ا. (۱۳۹۶). تدوین الگوی مدیریت جهادی مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی). فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج. ۷۵.
- جلیلیان، ح. (۱۳۹۶). الگوی تفکر راهبردی مدیران جهادی بر اساس وصیت نامه الهی سیاسی شهید قاسم سلیمانی. نشریه علمی مدیریت اسلامی. ۴. ص ۱۱۱-۹۳.
- جهانیان، ر. (۱۳۸۷). رویکردها، ابعاد و چهارچوب توانمند سازی مدیران آموزشی. فصلنامه چشم انداز مدیریت بازرگانی (چشم انداز مدیریت). ۷. ص ۱۳۱-۱۵۴.
- حیدری، م؛ انعامی علمداری، س؛ فتاحی، ف. (۱۳۹۱). ژئوپلیتیک مرز و الگوی مدیریت و کنترل مرزهای شرقی ایران. ژئوپولیتیک ۳. ۱۱۸.
- خامنه ای، س. ع. (۱۳۹۲). ابلاغیه سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری.
- خامنه ای، س. ع. (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی.
- خدایاری، ج. (۱۳۹۳). ویژگی های مدیران اسلامی - ارزشی. همایش بین المللی مدیریت

دبیری، س؛ رضا پور، ن. (۱۳۹۲). مدیریت کار و وجدان کاری. همایش های تربیت فرهنگی و مدیریت
 رجبی کلوانی، پ؛ کشاورز شال، ف؛ آریامنش، ت. (۱۳۹۱). تحریم اقتصادی و راهبردهای اقتصاد مقاومتی برای مقابله با
 تحریم. همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی
 رحمانیان، س. (۱۳۹۱). بررسی مولفه ها، تبیین استراتژی و دستاوردهای پیاده سازی اقتصاد مقاومتی. همایش ملی بررسی و
 تبیین اقتصاد مقاومتی
 رحیمی، ا؛ راد، ع؛ عالم تبریز، ا؛ مؤتمنی، ع ر. (۱۳۹۷). به کارگیری رویکردهای مدیریتی ناب، چابک و تاب آور در
 زنجیره تأمین صنایع دفاعی، راهبردی جدید و مؤثر در ارتقای بازدارندگی دفاعی و امنیت ملی. فصلنامه مدیریت و
 پژوهش های دفاعی. ۸۶
 شکوهی، م ر. (۱۳۹۴). درآمدی بر اقتصاد پیمانکاری در صنعت نفت ایران: بررسی رویکرد ساخت یا خرید. پژوهشنامه
 اقتصاد انرژی ایران ۱۶. ۳۱-۸۴
 شهبازی، ن. (۱۳۹۹) الگوی دیپلماسی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب اسلامی مبتنی بر مکتب شهید
 سلیمانی. دومین همایش بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی.
 عابدی جعفری، ح؛ تسلیمی، م س؛ فقیهی، ا ح، شیخ زاده، م. (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضمون ها، روشی ساده و
 کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده های کیفی، فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، ش ۱۰: ۱۵۱ -
 عترت دوست، محمد، فتاحی زاده، فتحیه، کیانی، فاطمه. (۱۴۰۰). ترسیم نقشه راه نجات و سعادت انسان ها در خطبه غراء
 امام علی (علیه السلام). فصلنامه پژوهشنامه نهج البلاغه ۹- (۳۹)
 علی شیر، م م؛ تولایی، را؛ بیدی، م. (۱۳۹۵). اصول حاکم بر مدیریت جهادی: تحلیلی کیفی از تجربه مدیریت جهادی
 در کشور. چشم انداز مدیریت دولتی. ۲۸. ص ۱۰۹ - ۸۹
 علیایی، م ص؛ کریمیان، ح ا. (۱۳۹۰). بررسی رویکرد برنامه های توسعه روستایی در ایران با تاکید بر نقش وجایگاه دانش
 بومی. مجله توسعه اجتماعی ایران. ۳.
 قرایی آشتیانی، م ر؛ پورصادق، ن. (۱۳۹۸). بررسی نقش و تاثیر فرهنگ سازمانی بر مدیریت جهادی با تاکید بر دیدگاه
 حضرت آیت الله العظمی امام خامنه ای. فصلنامه علمی مطالعات بین رشته ای دانش راهبردی دفاع ملی. ۴۷. ص ۷-۴۸.
 کردناجی، ا. (۱۳۹۶). تفکر و مدیریت استراتژیک؛ تئوری و عمل، تهران. انتشارات دانشگاه تربیت مدرس
 کرمی زاده، آ؛ شیخ الاسلامی، س م. (۱۳۹۴). نقش و عملکرد برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در تحقق
 اهداف سند چشم انداز (۱۴۰۴) کشور. اولین همایش بین المللی حقوق و توسعه پایدار جامعه مدنی
 کریم زاده، ط. (۱۳۹۳). شاخصه های مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری. مجله معارف، شماره ۱۰۷.
 کلهر، ر؛ پورعلی، ا؛ قدیری نژادبان، م ح. (۱۳۹۵). ارتباط پدافند اقتصادی و اقتصاد مقاومتی. کنفرانس پدافند غیرعامل و
 توسعه پایدار
 مشهودی، م. (۱۳۹۵). مدل ویژگی های مدیران شایسته جامعه اسلامی بر اساس بیانات امام علی (ع). هشتمین همایش ملی
 سیره علوی با رویکرد اقتصاد مقاومتی
 ملک علیپور، غ ر؛ پورپیر، م. (۱۳۹۱). تبیین مقایسه ای سیاست اقتصاد مقاومتی با سایر مکاتب اقتصادی. همایش ملی
 بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی
 منتظرالقائم، ا؛ کشاورز، ز س. (۱۴۰۰). تبیین منظومه فکری و تمدنی امام علی (ع) در اِعمال آموزه امت اسلامی از منظر
 نهج البلاغه. فصلنامه پژوهشنامه نهج البلاغه. ۹(۳۴) ۷۵-۵۳.

- واعظی، م؛ حسینی بهارانچی، س ر؛ امیر حسینی، ا. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط مولفه رفتاری مدیران آموزشی با اثربخشی دبیرستان های شهر تهران. مجله روانشناسی و علوم تربیتی. ۳۹. ص ۱۳-۳۰.
- وحیدی، م؛ رستگار، ع؛ ابراهیمی، س.ع. (۱۳۹۸). شناسایی نگرش ها و ذهنیت های موجود در حوزه مدیریت جهادی (نمونه پژوهش: مدیران کمیته امداد امام خمینی). مدیریت اسلامی. ۸۳-۱۱۲.
- Frith, H. and Gleeson, K (۲۰۰۴) Clothing and Embodiment: Men Managing Body Image and Appearance, Psychology of Men & Masculinity, ۵ (۱) p. ۴۰